

ترجمه و شرح فارسی دروس في علم الأصول

الحلقة الأولى و الحلقة الثانية في أسلوبها الثاني

تأليف: شيخ باقر الإيرواني
ترجمه و شرح: حامد دلاوری

فهرست

حلقه اولی

۲۲	تعریف علم اصول
۲۴	موضوع علم اصول
۲۴	علم اصول، منطق علم فقه
۲۵	اهمیت علم اصول در عملیات استنباط
۰۲۶	اصول و فقه به منزله نظریه و تطبیق
۲۶	تأثیر گذاری متقابل تفکر اصولی و تفکر فقهی
۲۸	جایز بودن استنباط
۲۹	حکم شرعی و تقسیم آن
۲۹	حکم شرعی
۳۰	تقسیم حکم شرعی به تکلیفی و وضعی
۳۱	اقسام حکم تکلیفی
۳۲	دو نوع بحث
۳۳	عنصر مشترک بین دو نوع استنباط [حجیت قطع]

نوع اول: ادله محرزه

۳۵	مقدمات عامه و کلی
۳۶	تقسیم بحث

قسم اول: دلیل شرعی

- ۳۷- دلیل شرعی لفظی
- الف: دلالت
- استعمال چیست؟
- حقیقت و مجاز
- انقلاب حقیقت به مجاز
- معانی اسمی و حرفی
- هیئت جمله
- جملات تامه و ناقصه
- مدلول وضعی و مدلول تصدیقی
- جمله خبریه و انشائییه
- دلالت هایی که علم اصول درباره آنها بحث میکند
۱. صیغه امر
۲. صیغه نهی
۳. اطلاق
۴. ادوات عموم
۵. ادوات شرط
- ب: حجیت دلالت
- حجت از بین دلالت های سهگانه
- قرینه متصله و منفصله
- ج: اثبات صدور
- اول: تواتر
- دوم: اجماع و شهرت
- سوم: سیره متشرعه
- چهارم: خبر واحد
- برخی از ادله حجیت خبر واحد ثقه:
۲. دلیل شرعی غیر لفظی

۶۵	فعل
۶۵	تقریر

قسم دوم: دلیل عقلی

۶۷	انواع علاقهای عقلی
۶۹	تقسیم بحث
۷۰	علاقه بین احکام
۷۰	علاقه تضاد بین و جوب و حرمت
۷۲	آیا حرمت مستلزم بطلان است؟
۷۴	علاقه حکم به موضوعش
۷۴	جعل و فعلیت
۷۴	موضوع حکم
۷۶	علاقه حکم به متعلقش
۷۷	علاقه حکم به مقدماتش
۷۹	علاقه در داخل حکم واحد

نوع دوم: اصول عملیه

۸۱	مقدمه
۸۲	۱. اصل اولی در مورد شک
۸۵	۲. اصل ثانوی در موارد شک
۸۷	۳. اصل در مورد علم اجمالی
۸۸	میزان مُنْجِزیت علم اجمالی
۹۰	انحلال علم اجمالی
۹۱	موارد تردّد
۹۲	۴. استصحاب
۹۳	استصحاب حکمی و موضوعی
۹۴	استصحاب در مقتضی و رافع
۹۵	وحدت موضوع

تعارض ادله

- ۹۶ ..... ۱. تعارض بین ادله محرزه
۹۶ ..... تعارض بین دو دلیل لفظی
۹۸ ..... حالات دیگر تعارض
۹۹ ..... ۲. تعارض بین اصول
۱۰۰ ..... ۳. تعارض بین دو نوع دلیل

حلقه ثانیه

- ۱۰۴ ..... تعریف علم اصول
۱۰۵ ..... موضوع علم اصول
۱۰۷ ..... فایده علم اصول
۱۰۷ ..... حکم شرعی و تقسیم آن
۱۰۸ ..... مبادی احکام تکلیفی
۱۱۱ ..... تضاد بین احکام تکلیفیه
۱۱۲ ..... حکم واقعی و حکم ظاهری
۱۱۲ ..... امارات و اصول عملیه
۱۱۳ ..... اجتماع حکم واقعی و ظاهری
۱۱۴ ..... قضیه حقیقیه و قضیه خارجی در احکام
۱۱۵ ..... اسلوب بحثهای اصولی
۱۱۷ ..... حجیت قطع
۱۲۰ ..... مُعْذَرِیَّتْ قَطْع
۱۲۱ ..... تَجْرِی
۱۲۲ ..... علم اجمالی
۱۲۳ ..... قطع طریق و موضوعی
۱۲۴ ..... [منجزیت قطع موضوعی]
۱۲۵ ..... جواز اسناد به مولی
۱۲۶ ..... خلاصه بحث

ادله

- ۱۲۹ ————— روش بحث طبق دو مسلک پیش
ادله محرزه
- ۱۳۰ ————— تقسیم بحث
- ۱۳۲ ————— اصل اولی هنگام شک در حجیت
- ۱۳۳ ————— حجیت اماره در لوازم غیر شرعی اش
- ۱۳۶ ————— تبعیت دلالت التزامی از دلالت مطابقی
- ۱۳۸ ————— قیام اماره در مقام قطع موضوعی
- ۱۳۹ ————— جواز اسناد به اعتماد و اعتبار اماره
ادله محرزه (۱)
- ۱۴۲ ————— دلیل شرعی (۱)
- ۱۴۳ ————— ۱. دلیل شرعی لفظی
- ۱۴۴ ————— ارتباط و علاقه وضع با دلالت‌های سهگانه
- ۱۴۷ ————— وضع تعیننی و تعیننی
- ۱۴۷ ————— اقسام وضع و موضوع له
- ۱۴۹ ————— وضع شخصی و وضع نوعی
- ۱۴۹ ————— مجاز
- ۱۵۱ ————— علامات حقیقت
- ۱۵۱ ————— ۱. تبادر
- ۱۵۳ ————— ۲. صحت حمل
- ۱۵۳ ————— ۳. اطراد
- ۱۵۴ ————— انقلاب مجاز به حقیقت
- ۱۵۵ ————— استعمال لفظ و اراده خاص
- ۱۵۵ ————— اشتراک و ترادف
- ۱۵۷ ————— تقسیم لغت
- ۱۵۸ ————— مقایسه بین حروف و اسماء مترادف با آنها
- ۱۵۹ ————— تنوع مدلول تصدیقی
- ۱۶۰ ————— مقایسه بین جملات تامه و ناقصه

۱۶۱	دلالت‌های خاصه و مشترکه
۱۶۱	امر و نهی
۱۶۱	ماده امر
۱۶۳	صیغه امر
۱۶۵	[امر ارشادی]
۱۶۵	دلالت‌های دیگر برای امر
۱۶۷	ماده نهی و صیغه آن
۱۶۹	قاعده احترازی بودن قيود
۱۷۰	اطلاق و تقييد
۱۷۲	خلاصه بحث
۱۷۳	اطلاق شمولی، بدلی، افرادی و احوالی
۱۷۳	اطلاق در معانی حروفی
۱۷۴	تقابل بين اطلاق و تقييد
۱۷۴	حالات مختلف اسم جنس
۱۷۶	انصراف
۱۷۷	اطلاق مقامی
۱۷۸	برخی از تطبیقات قرینه حکمت
۱۸۰	عموم
۱۸۰	تعريف عموم
۱۸۰	ادوات عموم و چگونگی دلالت آنها
۱۸۲	دلالت جمع معرف به الف و لام
۱۸۵	مفاهيم
۱۸۵	تعريف عام مفهوم
۱۸۶	ضابطه و قانون کلی مفهوم
۱۸۸	مفهوم شرط
۱۸۹	شرطی که برای تحقق موضوع آورده شده است
۱۸۹	مفهوم وصف
۱۹۱	غایت و استثناء
۱۹۲	تطابق بين دلالتها

۱۹۴	مناسبات حکم و موضوع
۱۹۵	اثبات ملاک به وسیله دلیل
۱۹۶	۲. دلیل شرعی غیر لفظی
۱۹۶	دلالت فعل
۱۹۹	دلالت سکوت
۲۰۱	سیره عقلاء
۲۰۴	دلیل شرعی (۲)
۲۰۴	اثبات صغرای دلیل شرعی
۲۰۶	۱. وسایل اثبات و جدانی
۲۰۷	خبر متواتر
۲۱۰	اجماع
۲۱۳	سیره متشرعه
۲۱۷	اثبات سکوت
۲۱۷	حجیت وسائل احراز وجدانی
۲۱۹	۲. وسائل اثبات تعبدی
۲۱۹	ادله حجیت خبر واحد
۲۱۹	استدلال به قرآن کریم
۲۲۶	استدلال به سنت شریفه
۲۲۸	ادله نفی حجیت خبر واحد
۲۳۱	مشخص کردن محدوده حجیت خبر واحد
۲۳۳	۳. قاعده تسامح در ادله سنن
۲۳۶	دلیل شرعی (۳)
۲۳۶	اثبات حجیت دلالت دلیل شرعی
۲۳۸	مستند حجیت ظهور
۲۳۹	موضوع حجیت
۲۴۰	ظواهر قرآن کریم
	ادله محرزه (۲)
۲۴۶	دلیل عقلی
۲۴۷	مقدمه

- ۲۴۹ ————— ۱. اثبات قضایای عقلیه
- ۲۴۹ ————— تقسیم قضایای عقلی
- ۲۵۱ ————— محال بودن تکلیف به غیر مقدور
- ۲۵۴ ————— امکان تکلیف به مشروط
- ۲۵۶ ————— تنوع قیود و احکام آن
- ۲۵۷ ————— احکام قیود متنوع
- ۲۵۸ ————— مقدمه شرعی و مقدمه عقلی
- ۲۵۹ ————— مقدمه مفوته
- ۲۶۰ ————— شرط متأخر
- ۲۶۱ ————— واجب معلق
- ۲۶۳ ————— عقلاً چه زمانی تعجیز جایز است؟
- ۲۶۵ ————— اخذ علم به حکم در موضوع حکم
- ۲۶۶ ————— اخذ علم به حکمی در موضوع حکم دیگر
- ۲۶۸ ————— اخذ قصد امثال امر در متعلق امر
- ۲۷۰ ————— امر به ضدین به صورت ترتب
- ۲۷۳ ————— واجب تخییری و کفایی
- ۲۷۳ ————— تخییر شرعی
- ۲۷۵ ————— تخییر عقلی
- ۲۷۷ ————— اجتماع امر و نهی
- ۲۸۱ ————— وجوب غیری مقدمات واجب
- ۲۸۴ ————— آیا وجوب چیزی، مستلزم حرمت ضدش است؟
- ۲۸۶ ————— آیا حرمت مقتضی بطلان است؟
- ۲۸۹ ————— مسقطات حکم
- ۲۹۱ ————— امکان نسخ و تصویر آن
- ۲۹۱ ————— ملازمه بین حسن و قبح عقلی و امر و نهی شرعی
- ۲۹۴ ————— استقرا و قیاس
- ۲۹۵ ————— ۲. حجیت دلیل عقلی

اصول عملیه

- ۲۹۸ ————— ۱. قاعده اولی و ثانوی در حالت شک:
- ۲۹۸ ————— قاعده اولیه:
- ۳۰۱ ————— قاعده ثانویه:
- ۳۰۲ ————— دلیل برائت شرعیه:
- ۳۱۳ ————— اثبات برائت توسط استصحاب:
- ۳۱۵ ————— دو اعتراض بر ادله برائت:
- ۳۲۱ ————— تحدید مفاد برائت
- ۳۲۲ ————— ضابطه و قانون شک در تکلیف و مکلف به:
- ۳۲۷ ————— برائت از استصحاب:
- ۳۲۹ ————— ۲. منجزیت علم اجمالی
- ۳۲۹ ————— وظیفه به لحاظ حکم عقل:
- ۳۳۱ ————— وظیفه به لحاظ اصول شرعی مؤمن [ایمنی بخش]:
- ۳۳۴ ————— ارکان منجزیت علم اجمالی:
- ۳۳۹ ————— دوران امر بین اقل و اکثر
- ۳۳۹ ————— تردد واجب بین اقل و اکثر:
- ۳۴۱ ————— شک در اطلاق جزئیت
- ۳۴۳ ————— شک در شرطیت
- ۳۴۴ ————— دوران بین تعیین و تخییر
- ۳۴۷ ————— ۳. استصحاب
- ۳۴۷ ————— تعریف استصحاب
- ۳۴۹ ————— تفاوت بین استصحاب و غیر آن
- ۳۵۲ ————— تقسیم بحث:
- ۳۵۳ ————— ۱. ادله حجیت
- ۳۶۰ ————— ۲. ارکان استصحاب
- ۳. میزان چیزی که توسط استصحاب ثابت می شود (اصل مثبت)
- ۳۶۶ —————
- ۳۶۸ ————— ۴. عمومیت جریان استصحاب
- ۳۷۰ ————— ۵. تطبیقات

- ۳۷۰ ..... ۱. استصحاب حکم معلق
- ۳۷۳ ..... ۲. استصحاب امور تدریجی
- ۳۷۴ ..... ۳. استصحاب کلی
- ۳۷۷ ..... ۴. استصحاب در حالت شک در تقدم و تأخر (موضوعات مرکبه) -
- ۳۷۸ ..... تعارض دو استصحاب
- ۳۸۰ ..... موارد دو حالت:
- ۳۸۱ ..... ۵. استصحاب در حالت شک سببی و مسببی

تعارض ادله

- ۳۷۹ ..... مقدمه:
- ۳۷۹ ..... ۱. تعارض بین ادله محرزه
- ۳۸۸ ..... قاعده جمع عرفی
- ۳۹۱ ..... قاعده تساقط متعارضین
- ۳۹۳ ..... قاعده ترجیح
- ۳۹۵ ..... قاعده تخییر
- ۳۹۷ ..... ۲. تعارض میان اصول عملی
- ۳۹۸ ..... ۳. تعارض میان ادله محرزه و اصول عملیه